

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОКРЕМИХ СТАНДАРТІВ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ У СВІТЛІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

AS TO THE NECESSITY OF INTRODUCING CERTAIN STANDARDS OF DETENTION OF PERSONS IN THE LIGHT OF PRACTICES OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Сердечна А.Ю.,

*аспірант відділу аспірантури та докторантури
Національної академії Служби безпеки України*

У статті здійснено науковий аналіз окремих наявних недоліків, пов'язаних із неврахуванням у практиці правоохоронних органів під час затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, прецедентних висновків і рішень Європейського суду з прав людини. Запропоновані конкретні заходи щодо впровадження окремих стандартів затримання, які встановлено Європейським судом з прав людини.

Ключові слова: судова практика ЄСПЛ, міжнародні стандарти затримання, тимчасовий запобіжний захід, затримання уповноваженою службовою особою, порушення прав на свободу та особисту недоторканність.

В статье проведён научный анализ отдельных существующих недостатков, связанных с игнорированием в практике правоохранительных органов во время задержания лица, которое совершило уголовное правонарушение, прецедентных заключений и решений Европейского суда по правам человека. Предложены конкретные меры по внедрению отдельных стандартов задержания, которые установлены Европейским судом по правам человека.

Ключевые слова: судебная практика ЕСПЧ, международные стандарты задержания, временная мера пресечения, задержание уполномоченным должностным лицом, нарушение прав на свободу и личную неприкосновенность.

The article made a scientific analysis of individual existing disadvantages associated with disregard in the practice of law enforcement officers during the detention of a person who has committed a criminal offence, the precedent of the findings and decisions of the European Court of human rights. The proposed specific measures for the implementation of certain standards of detention, which established the European Court of human rights.

Key words: judicial practice of ECHR, the international standards of detention, temporary preventive measure, the detention authorized service person, violation of the rights to freedom and personal inviolability.

Постановка проблеми. У 1995 р. Україна вступила до Ради Європи, ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ або Конвенція). Законом «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» та повністю визнала дію норми щодо визнання обов'язковою юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення й застосування Конвенції (ст. 32 Закону), у ст. 46 встановлені обов'язкова сила рішень і їх виконання [8].

Відповідно ж до ст. 9 Конституції України зазначена Конвенція є частиною національного законодавства України, та у зв'язку з цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні. У «Рекомендація R (2000)2 Комітету Міністрів у справі на внутрішньодержавному рівні у зв'язку з рішеннями Європейського суду з прав людини від 19 січня 2000 року» зазначається, що згідно зі статтею 46 Конвенції держави-учасники Конвенції взяли на себе зобов'язання додержуватись рішень ЄСПЛ [6, с. 285].

На жаль, статистика свідчить про значну кількість справ, розглянутих ЄСПЛ, рішення в яких було прийнято на користь скаргника. Разом з цим всі обставини, на які Суд вказує як на порушення певних вимог ЄКПЛ, повинні бути враховані та імплементовані у вітчизняне законодавство як у формі від-

повідних законодавчих змін, так і у формі офіційних роз'яснень, тлумачень.

Враховуючи специфіку піднятого питання, Є.І. Макаренко наголосив, що кримінальний процесуальний інститут затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, регулює складні процеси право-відносин, що виникають між людиною, суспільством, державою і навіть світовим співтовариством. Цілком природно, що з набранням чинності КПК України 2012 р., ступінь досконалості цього інституту потребує наукового переосмислення через призму вимог Конституції України та ЄКПЛ 1950 року у частині неоднозначності та й повної відсутності тлумачення деяких теоретично і практично важливих аспектів процесуальної регламентації затримання [5, с. 126-134].

При цьому, як зазначає В.Г. Уваров, застосування інституту затримання у певній мірі знаходить певну деталізацію у багатьох рішеннях ЄСПЛ, які, по-перше, являють собою достатньо об'ємний комплекс висновків, правових дефініцій, принципів і положень, по-друге, окрім виконання функції тлумачення ЄКПЛ, являють собою ще й значний пласт прецедентної практики як унікального джерела права; по-третє, являють собою нормотворчу систему, що динамічно розвивається; по-четверте, підлягають як безпосередньому застосуванню у кримінальному судочинстві, так і потребують додаткового узагаль-

нення, кодифікації і імплементації у кримінально-процесуальне законодавство України [11, с. 164].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на те, що тематика дослідження стосується як вітчизняного інституту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, так і приведення окремих положень затримання особи у відповідність до прецедентної практики рішень ЄСПЛ, підґрунтям для отримання наукових висновків будуть праці вчених, що досліджували ці два питання. Так, окремі положення затримання як тимчасового запобіжного заходу, що застосовується уповноваженою службовою особою, розглядали такі фахівці, як О.І. Білоусов, В.І. Борисов, В.Г. Гончаренко, І.Є. Макаренко, Л.М. Лобойко, В.О. Попелюшко, В.В. Рогальська, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило. Серед тих, хто досліджує окремі аспекти затримання особи під призмою судової практики ЄСПЛ, необхідно назвати К.В. Завгородню, Ю.В. Лук'яненка, Л.В. Кисельову, В.Г. Уварова, І.А. Тітко, О.В. Капліну, В. Фаринника, Д. Мірковця, О. Г. Яновську та інших.

Наявні публікації підіймають низку питань, які потребують вирішення, утворюючи теоретичне підґрунтя та наукову різноманітність підходів до проблем гармонізації чинного процесуального законодавства, що регулює інститут затримання уповноваженою службовою особою, та приведення його у відповідність до окремих рішень та висновків ЄСПЛ.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виділення наявних положень на основі практики ЄСПЛ та визначення напрямків гармонізації вітчизняного законодавства з метою усунення прогалин чи колізій у сфері застосування затримання особи як тимчасового запобіжного заходу.

Виклад основного матеріалу. Застосування судами Конвенції та практики ЄСПЛ визначено ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», відповідно до якої національні суди застосовують під час розгляду справ Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права. Крім того, згідно з ч. 1 ст. 2 цього Закону рішення ЄСПЛ є обов'язковим для виконання Україною [7]. Відповідно до ст. ст. 8, 9 КПК України 2012 року, кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ. Кримінальне процесуальне законодавство України також застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ.

ЄКПЛ відіграє надзвичайно велике значення для створення та функціонування дієвої системи захисту прав людини, що забезпечується за допомогою справедливого судового розгляду, а також покликана гарантувати повагу держав до фундаментальних прав людини. Здійснення та реалізація проголошених нею прав залежить, насамперед, від національного права та внутрішньодержавних засобів захисту таких прав. Національна система гарантій повинна бути організована таким

чином, щоб мінімізувати або ж унеможливити випадки порушення прав і свобод людини [10, с. 79].

З огляду на вказану вище особливість судової практики ЄСПЛ, у науці неодноразово наголошувалось на тому, що з застосування норм Конвенції та практики її тлумачення ЄСПЛ виникає проблема колізій між національним законодавством та європейськими стандартами. Як міжнародний договір ЄКПЛ має певний формальний пріоритет щодо чинних законів, але, застосовуючи ЄКПЛ, слід виходити з того, що найвищий пріоритет має Конституція України щодо чинних для України міжнародних договорів. У системі нормативних актів України ЄКПЛ має силу закону та формальний пріоритет перед іншими законами у випадках конкуренції. У системі актів, що ухвалюються ЄСПЛ, є акти застосування й акти тлумачення ЄКПЛ та протоколів до неї. Причому незалежно від характеру рішень ЄСПЛ, вони є обов'язковими для держав-учасниць Конвенції. Цей висновок є похідним від обов'язку держав дотримуватися вимог ЄКПЛ [3, с. 69-70].

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України та ст. 19 Закону України від 29 червня 2004 року № 1906-IV «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України і вони застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Міжнародні договори України, які набрали чинності у встановленому законом порядку та встановлюють інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідних актах законодавства України, мають перевагу над внутрішньодержавними законодавчими актами. Однак у ч. 2 ст. 9 Конституції України встановлено, що укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Таким чином, з наведеного випливає, що міжнародні договори, які пройшли ратифікацію, за своєю юридичною силою є вищими від національних законів.

У світлі досліджуваної теми цей висновок означає, що, у випадку, якщо положення вітчизняного законодавства у чомусь суперечать висновкам ЄСПЛ з тієї чи іншої проблеми, пов'язаної із затриманням особи, що вчинила кримінальне правопорушення, то застосовуватись мають саме вимоги ЄКПЛ, розтлумачені рішенням ЄСПЛ. При цьому, надалі у вітчизняне законодавство мають бути внесені відповідні зміни задля усунення колізійної суперечності закону.

Стаття 5 Конвенції гарантує основоположне право на свободу та недоторканність. Це право є найважливішим у «демократичному суспільстві» у розумінні Конвенції (див. рішення у справах «де Вільде, Оомс і Верспіт проти Бельгії» від 18 червня 1971 року та «Вінтерверп проти Нідерландів» від 24 жовтня 1979 року). Норми, що містять положення про охорону прав на свободу та особисту недоторканність, викладені у статті 5 (1) Європейської Конвенції про захист прав та основних свобод людини: право на свободу і особисту недоторканність як європейський стандарт забезпечення прав людини у кримінальному процесі включає: право

на свободу від свавільного затримання та взяття під варту; право бути позбавленим свободи тільки «на підставі закону»; право бути невідкладно повідомленим про причини затримання або взяття під варту; право бути позбавленим волі на законних підставах лише протягом «розумного строку»; право на безвідкладний судовий контроль за затриманням та взяттям під варту; право бути звільненим з-під варту до судового розгляду при наявності гарантій явки у суд; право на можливість оскаржити законність затримання або взяття під варту; право на компенсацію за незаконне затримання або взяття під варту [9, с. 68-69].

Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом, і у таких випадках, як: а) законне ув'язнення особи після її засудження компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законної вимоги суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, передбаченого законом; с) законний арешт або затримання особи, здійснені з метою припровадження її до встановленого законом компетентного органу на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо є розумні підстави вважати за необхідне запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; д) затримання неповнолітньої особи на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітньої з метою припровадження його до встановленого законом компетентного органу; е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічно хворих, алкоголіків або наркоманів чи безхатченків; ф) законний арешт або затримання особи, здійснені з метою запобігання її незаконному в'їзду у країну, чи особи, щодо якої вживаються заходи з метою депортації або екстрадиції.

Чи не найважливішою гарантією у процесі кримінального провадження є законність затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення. Відповідно до Зводу принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню у будь-якій формі, схваленого резолюцією № 43/173 Генеральної Асамблеї ООН 9 грудня 1988 р. (зокрема, принципи 2, 4, 11, 12) затримання вважається законним, якщо воно здійснене: у чіткій відповідності закону і уповноваженими законом службовими особами; на підставі рішення уповноваженого органу; затриманому та його адвокату доведено як зміст рішення, так і причини затримання; у протоколі затримання відображено час фактичного затримання і час доставки затриманого до місця тримання під вартою; копія протоколу затримання вручена затриманому (підозрюваному) [1].

Коли йдеться про позбавлення свободи, надзвичайно важливою умовою є забезпечення загального принципу юридичної визначеності. Отже, неодмінна вимога полягає у тому, що умови, за яких має здійснюватися позбавлення свободи, мають бути чітко сформульовані у національному законі. Застосування самого цього закону має бути передбачуваним

і відповідати у цьому відношенні нормі «законності», яку встановлює Конвенція і згідно з якою всі закони мають бути сформульовані з достатньою чіткістю, що дозволяє громадянину – при потребі за допомогою одержання відповідної консультації – передбачити достатньою за даними обставинами мірою наслідки, до яких може призвести дана дія (справа «Барановський проти Польщі» [заява № 28358/95]).

Вивчаючи природу рішень ЄСПЛ, В.П. Кононенко дійшов висновку, що вони є прецедентами тлумачення ЄКПЛ і одночасно є джерелами її тлумачення. За словами науковця, ЄСПЛ «у своїй практиці дотримується не самого прецеденту як такого, а ставить правові запитання і відповідає на них у процесі тлумачення Конвенції 1950 р. Результати такої діяльності вже не оспорожуються, вони існують об'єктивно й переходять на якісно вищий рівень, стаючи правовими позиціями, на які Суд посилається у наступних своїх рішеннях, називаючи їх прецедентами» [2, с. 15-16].

Перелік випадків, коли позбавлення особи свободи допустимо у демократичному суспільстві, зазначений у ч. 1 ст. 5 Конвенції, є вичерпним. Наведені випадки тлумачаться у практиці Європейського суду у вузькому сенсі. Крім того, ст. 1 Протоколу № 4 до Конвенції забороняє позбавляти особу свободи за невиконання контрактного зобов'язання. Таким чином, взяття особи під варту можливо тільки з однієї підстави (або декількох), передбачених ч. 1 ст. 5 Конвенції. Якщо національним правом держави передбачені інші випадки обмеження свободи особи, то вони визнаються Європейським судом такими, що порушують ст. 5 Конвенції (див. Рішення у справі «Гуццарді проти Італії», Рішення у справі «Енгель та інші проти Нідерландів»; Рішення у справі «Луканова проти Болгарії»). Так, Європейський суд визнав, що не відповідає п. «с» ч. 1 ст. 5 Конвенції передбачене у національному законодавстві Об'єднаного Королівства затримання особи з метою «збереження злагоди і підтримання порядку» у суспільстві, при цьому Суд зазначив, що немає потреби підозрювати, що було вчинено правопорушення (або думати, що необхідно затримання, щоб помішати вчиненню правопорушення (справа «Ірландія проти Сполученого Королівства»)).

У практиці ЄСПЛ щодо дотримання положень п. 1 ст. 5 Конвенції встановлено вимогу, щоб позбавлення свободи було «законним», зокрема з дотриманням «процедури, встановленої законом». У цьому аспекті Конвенція відсилає до норм національного законодавства та встановлює зобов'язання забезпечувати дотримання матеріально-правових і процесуальних норм законодавства, але вона також вимагає, щоб при будь-якому позбавленні свободи забезпечувалася мета ст. 5 Конвенції, зокрема захист осіб від свавілля. Відповідно до практики ЄСПЛ, національні органи, передусім суди, повинні тлумачити і застосовувати національний закон відповідно до ст. 5 Конвенції (рішення ЄСПЛ від 10 червня 1996 року у справі «Бенхем проти Сполученого Королівства») [12].

Таким чином необхідно погодитись із Ю.Г. Лук'яненком у тому, що «практика ЄСПЛ переконливо свід-

чить про те, що затримання особи визнається допустимим лише за наявності двох важливих умов, а саме: по-перше, якщо воно здійснене виключно з метою, визначеною Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; по-друге, якщо воно було здійснено у порядку, передбаченому національним законодавством України. З цього питання важливо наголосити, що відповідне законодавство повинно бути не таємного характеру, а доступним для сприйняття кожною особою, а також мати найвищу юридичну силу, щоб якнайкраще гарантувати захист прав і свобод особи у разі її затримання» [4, с. 58].

Повертаючись до питання правового регулювання затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, уповноваженою службовою особою, зазначимо, що його порядок передбачений ст. 208 КПК України. Так, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Крім того, у ч. 2 ст. 208 КПК України зазначене право уповноваженої службової особи без ухвали слідчого судді затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у вигляді штрафу у розмірі понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, виключно у випадках невиконання підозрюваним обов'язків, покладених на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав вимоги щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

При цьому, як вбачається, для застосування до особи затримання необхідна наявність певних умов, які у своєму комплексі надають право уповноваженій службовій особі застосувати затримання як тимчасовий запобіжний захід, не перевищивши при цьому межі вимог, допустимих міжнародними стандартами. До таких умов відносяться: 1) факт вчиненого кримінального правопорушення, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі, або тяжкого чи особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України; 2) наявність осіб (очевидці, потерпілі), які застали затримуваного під час вчинення злочину чи його замаху та можуть вказати необхідну інформацію про зазначені обставини; 3) сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що затримуваний щойно вчинив злочин; 4) наявність обґрунтованих підстав вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності затримуваного, який вчинив тяжкий чи особливо тяжкий корупційний

злочин, віднесений законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

При цьому одразу необхідно зацентувати увагу на тому факті, що окремі рішення ЄСПЛ встановлюють певні вимоги, через призму яких розглядається кожен факт затримання особи на предмет його законності та обґрунтованості. Так, ЄСПЛ підкреслює, по-перше, необхідність встановлення достатніх підстав для застосування затримання як тимчасового запобіжного заходу, пов'язаного із позбавленням волі, і, по-друге, затримання повинне бути викликане нагальною необхідністю, а не застосовуватись формально. Так, у своєму рішенні у справі «Луценко проти України», ЄСПЛ наголосив, що «стаття 5 Конвенції гарантує основоположне право на свободу та недоторканність, яке є найважливішим у «демократичному суспільстві» у розумінні Конвенції. Кожен має право на захист цього права, що означає не бути позбавленим свободи або мати гарантії від продовження позбавлення свободи, крім випадків, коли таке позбавлення відбувалось за умов, встановлених у пункті 1 статті 5 Конвенції. Перелік винятків, встановлений у вищезазначеному положенні, є вичерпним і лише вузьке їх тлумачення відповідає його цілям, а саме – гарантувати, що нікого не буде свавільно позбавлено свободи...»

Будь-яке свавільне тримання під вартою не може відповідати пункту 1 статті 5 Конвенції. У цьому контексті термін «свавільність» розуміється ширше, ніж лише невідповідність національному законодавству. Як наслідок цього розуміння – законне позбавлення свободи за національним законодавством усе одно може бути свавільним і, таким чином, може порушувати Конвенцію, зокрема й тоді, коли з боку державних органів мала місце недобросовісність або введення в оману <...>, або коли таке позбавлення свободи не було необхідним за конкретних обставин...» [13].

У п. 63 цього рішення ЄСПЛ наголосив, що «заявника було затримано у межах другої кримінальної справи та доставлено до суду наступного дня. Проте суд не розглядав питання законності затримання заявника і, як стверджував – фактично, наполягав – Уряд, не мав наміру цього робити. Відповідні факти також підтверджують, що органи прокуратури доправили заявника до суду лише для розгляду їх подання щодо взяття заявника під варту у межах першої кримінальної справи та фактично заперечували проти будь-якого розгляду законності затримання заявника під час судового засідання 27 грудня 2010 року. Така поведінка національних органів свідчить про те, що метою затримання заявника було не допровадження його до компетентного судового органу у межах тієї ж кримінальної справи, а забезпечення його присутності під час розгляду подання про зміну запобіжного заходу на взяття під варту в іншому кримінальному провадженні».

Щодо прикладу, де ЄСПЛ встановив формальне ставлення до з'ясування поважних підстав для затримання особи, необхідно назвати рішення у справі «Корнейкова проти України», де порушення вимог пп. «с» п. 1 ст. 5 Конвенції констатовано з огляду на те, що у протоколі затримання заявниці не було наведено чітких підстав для такого затримання, а

зазначені у ньому посилання були стандартними та не були проаналізовані з урахуванням обставин конкретної справи заявниці.

Також наявність відповідних підстав для затримання особи ЄСПЛ розглядає як передумову виникнення у затриманого процесуальних прав підозрюваного, що є важливою умовою для реалізації права на захист. Так, порушення вимог п. 1 ст. 5 Конвенції у справі «Савін проти України» було визнано з огляду на те, що адміністративне затримання заявника використовувалося з метою підтвердження підозри щодо його причетності до вчинення злочину, і, відповідно, заявнику не було забезпечено його процесуальні права як підозрюваного. Крім того, зважаючи на те, що надалі протокол адміністративного затримання заявника був визнаний таким, що містить свідомо неправдиві відомості, заявник фактично був затриманий без відповідної підстави, що також є порушенням зазначеного положення Конвенції (Орджонікідзенський районний суд м. Харкова).

В окремих випадках ЄСПЛ додатково звертає увагу на те, що органи досудового слідства повинні обґрунтувати підстави та мету затримання, що у чинному законодавстві передбачає певну процедуру. Пункт 4 статті 5 Конвенції забезпечує заарештованим чи затриманим особам право на перегляд матеріально-правових і процесуальних умов, які, з погляду Конвенції, є суттєвими для забезпечення «законності» позбавлення свободи. Це означає, що компетентний суд має перевірити не лише дотримання процесуальних вимог національного законодавства, а й обґрунтованість підозри, яка стала підставою для затримання, а також мети, з якою застосовувалися затримання та подальше тримання під вартою (див. рішення у справі «Буткевічюс проти Литви» [заява № 48297/99]).

Висновки. Враховуючи наведені вище рішення ЄСПЛ у справах, однією зі сторін яких була Україна, необхідно зауважити, що порушення норм ЄКПЛ, допущені під час затримання й подальшого тримання уповноваженими службовими особами осіб, що вчинили кримінальне правопорушення, трапляються й донині, оскільки Суд постійно вказує на конкретні вимоги, які не були виконані співробітниками правоохоронних органів. При цьому зазначені вимоги, по-суті, є прецедентними актами, розширеним тлумаченням положень ЄКПЛ, які повинні виконуватись сторонами-учасниками Конвенції. З огляду на міжнародні зобов'язання України щодо безумовного виконання Україною рішень ЄСПЛ, наразі існує нагальна потреба у систематизації та практичному провадженні у слідчу й судову практику нормативів, які є розширеним тлумаченням ст. 5 ЄКПЛ, та встановлюють стандарти законності й обґрунтованості затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

До таких стандартів, на нашу думку, відносяться:

- виключення випадків затримання осіб в адміністративному порядку під надуманими підставами з метою забезпечення можливості участі таких осіб у процесуальних діях у рамках кримінального провадження (справа «Савін проти України»), оскільки ненадання особі процесуального статусу підозрюваного істотно обмежує її процесуальні права та можливість захисту своїх інтересів;
- визначення та доведення перед судом тих обставин, які є реальними підставами для застосування затримання особи як тимчасового запобіжного заходу, пов'язаного з обмеженням свободи та особистої недоторканності, виключення випадків формального ставлення до встановлення підстав та мети затримання з боку співробітників правоохоронних органів (справа «Корнейкова проти України»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню у будь якій формі, схвалений резолюцією № 43/173 Генеральної Асамблеї ООН 9 грудня 1988 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_206.
2. Кононенко В.П. Звичаєва природа прецедентного характеру рішень Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2009. 19 с.
3. Курс цивільного процесу: підручник / В. Комаров, В. Бігун, В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Х.: Право, 2011. С. 69-70.
4. Лук'яненко Ю.В. Окремі питання застосування практики Європейського суду з прав людини щодо затримання особи у кримінальному судочинстві. Право і Безпека. 2015. № 1. С. 55-60.
5. Макаренко Є.І. Щодо сутності затримання підозрюваного за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Право і суспільство. 2013. № 3. С. 126-134.
6. Минченко Р. Влияние решений Европейского суда по правам человека на гражданское судопроизводство Украины. Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини: матер. 2-ї міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. С. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2013. С. 283-292.
7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
8. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. N 475/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.
9. Сімонович Д.В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України: монографія. Х., 2011.
10. Сорока О.О. Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному праві України: дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.08 – кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2015. 254 с.
11. Уваров В.Г. Проблеми підстав затримання та взяття підозрюваного під варту в контексті європейських стандартів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. 2011. № 2. С. 163-166.
12. Узагальнення практики застосування статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zib.com.ua/ua/print/33771-uzagalnennya_praktiki_zastosuvannya_statey_3_5_6_konvencij_p.html
13. Справа «Луценко проти України» (Заява № 6492/11) Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Заява від 03.07.2012. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_852/page2